

KAI KURIE AKCININKŲ SUTARČIŲ REGLAMENTAVIMO LYGINAMIEJI ASPEKTAI: LIETUVOS RESPUBLIKA

Paulius Miliauskas

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto doktorantas

Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius

Tel. + 370 687 41685

El. paštas: paulius.miliauskas@tf.vu.lt

Nors akcininkų sutarties koncepcija bendroju požiūriu nėra įtvirtinta Lietuvos Respublikos teisės aktuose, tačiau tam tikrų specifinių akcininkų sutarčių teisinis reguliavimas yra nustatytas Civiliniame kodekse. Šiame straipsnyje autorius detaliai nagrinėja Civiliniame kodekse numatytas balsavimo sutarties ir balsavimo teisių perleidimo sutarties sąvokas. Straipsnyje taip pat pateikiamas tokių sutarčių vertinimas ir jų sukeliama teisiniai padariniai.

Although shareholders' agreements in a broad sense are not defined in the laws of the Republic of Lithuania, the legislator has stipulated certain provisions regarding the specific types of shareholders' agreements. The author examines in detail the concepts of voting agreement and transfer of voting rights agreement as they are stipulated in the Civil Code. Legal analysis of the mentioned agreements and legal consequences of entering into the agreements are also provided in the article.

Įvadas

Akcininkų sutartys, kaip tam tikra sutarčių rūšis, Europos Sąjungos teisėje nėra reglamentuojamos, nors kai kurie akcininkų sutarčių aspektai yra paminėti atitinkamuose teisės aktuose [8, 10 straipsnis]. Tačiau daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių akcininkų sutartys yra galimos sudaryti pagal galiojančius teisės aktus arba sudaromos praktikoje, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Belgijoje. Tokios sutartys sudaromos ir už Europos Sąjungos ribų, pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose [23, p. 54–56]. Šiuo atžvilgiu Lietuvoje įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra išskirtinis. Nors akcininkų sutarties koncepcija bendroju požiūriu nėra įtvirtinta nė viename

teisės akte, tačiau Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – CK) numatyta balsavimo sutarties ir balsavimo teisių perleidimo sutarties sudarymo galimybė.

Minėtoms dviem sutarimis juridinių asmenų dalyviams yra sudaromos galimybės reguliuoti tarpusavio santykius, susijusius su akcijų suteikiamų balsavimo teisių įgyvendinimu, bendrovės visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Balsavimo sutartimi bendrovės akcininkai gali susitarti dėl bendro balsavimo teisių įgyvendinimo ir taip (priklausomai nuo situacijos) sustiprinti arba įgyti kontroliuojančią poziciją bendrovėje. O balsavimo teisės perleidimo sutartimi akcininkai gali perleisti balsavimo teisę kitiems asmenims neperleisdami vertybinio popieriaus nuosavybės teisės.

Abiejų minėtų sutarčių sudarymo faktas ir dėl to kylantys teisiniai padariniai iš esmės turi įtakos ne tik susitariančių šalių, bet ir kitų akcininkų ir kitų interesų turėtojų interesams. Atsižvelgiant į tai, kad balsavimo teisė yra pagrindinė iš akcininkui vertybinių popierių suteikimų teisių (nes ji sudaro galimybes kontroliuoti ir daryti įtaką bendrovės veiklai), balsavimo sutarties ir balsavimo teisių perleidimo sutarties analizė teisiniu požiūriu yra būtina.

Akcininkų sutarčių analizė (ypatingą dėmesį skiriant balsavimo sutarčiai ir balsavimo teisių perleidimo sutarčiai) nėra populiari tarp bendrovių teisės mokslininkų, todėl mokslinių darbų šia tema nėra daug. Lietuvoje, autoriaus duomenimis, akcininkų sutartys buvo analizuotos tik L. Mikalonienės darbe „Uždarosios akcinės bendrovės akcininkų sutarties teisinė kvalifikacija“ [19]. Kitų išsamių analitinių mokslinių darbų, kuriuose būtų analizuojamos akcininkų sutartys pagal Lietuvos Respublikos teisę, autoriui nežinoma. Tarptautiniu mastu akcininkų sutartis lyginamuoju aspektu analizuojančių mokslinių darbų taip pat nėra daug. Pagrindinis mokslinis darbas Jungtinėje Karalystėje yra Johno Cadmano „Shareholders’ Agreements“, kuris daugiausiai akcentuoja privačiose bendrovėse sudaromų akcininkų sutarčių teises problemas [11]. Belgijos Karalystėje taip pat yra keletas mokslinių darbų nagrinėjama tema, pavyzdžiui, apie vertybinių popierių skolinimo sutartis [12]. Lyginamuoju aspektu akcininkų sutarčių sudarymo galimybė buvo lyginama pagal JAV ir Vokietijos teisę [16]. Taigi teisinė analizė šia tema yra aktuali ir naudinga.

Šio straipsnio tikslas – pateikti balsavimo sutarties ir balsavimo teisių perleidimo sutarties teisinę analizę. Būtent šios sutartys ir yra atliekamo tyrimo objektas. Daugiausia dėmesio analizuojant minėtas sutartis yra kreipiamas į listinguojamas (biržines) bendroves ir tokiose bendrovėse kylančias teises problemas. Tačiau atsižvelgiant į balsavimo sutarties ir balsavimo teisių perleidimo sutarčių esmę, šiame straipsnyje nagrinėjamos problemos ir pateiktos išvados gali būti taikomos ir biržos sąrašuose nesančioms bendrovėms. Atsižvelgiant į tai, kad straipsnis yra sudarytas iš trijų dalių, kuriose analizuojamas skirtingų valstybių teisinis režimas, straipsnių visuma siekiama palyginti skirtingą teisinį reguliavimą pasirinktose valstybėse: Lietuvos Respublikoje, Belgijos Karalystėje ir Jungtinėje Karalystėje.

Atliekant kokybinį mokslinį tyrimą vyravo analitinis ir lyginamasis tyrimo metodai. Lyginamuoju metodu buvo lyginamas pasirinktų trijų jurisdikcijų reglamentavimas ir patirtis akcininkų sutarčių srityje. Papildomai buvo naudojami šie metodai: lingvistinis, loginis, sisteminis ir dokumentinio tyrimo metodas. Analitiniu ir lingvistiniu metodais atskleidžiama tiriamų sutarčių esmė. Loginis ir sisteminis tyrimo metodai dominuoja visame darbe nuosekliai analizuojant teorinę ir praktinę tyrimo medžiagą bei formuluojant išvadas. Remiantis dokumentinio tyrimo metodu buvo analizuojamos konkrečiose bendrovėse sudarytos akcininkų sutartys.

Straipsnį sudaro šešios sudedamosios dalys. Antroje dalyje trumpai apžvelgiama akcininkų sutarčių sudarymo praktika Lietuvos Respublikoje. Trečiojoje ir ke-

tvirtojoje dalyse atitinkamai pateikiama balsavimo sutarties ir balsavimo teisių perleidimo sutarties analizė. Penktojoje dalyje pateikiami kiti akcininkų sutarčių reglamentavimo Lietuvos Respublikoje aspektai. Straipsnio pabaigoje pateikiamos išvados.

Šis straipsnis yra antroji straipsnių ciklo apie akcininkų sutartis dalis, kurioje nagrinėjamas Lietuvos Respublikos teisinis režimas. Šioje dalyje (atskiruose straipsniuose) taip pat yra analizuojami Belgijos Karalystės ir Jungtinės Karalystės teisės aktai akcininkų sutarčių kontekste. Pirmajame straipsnyje [20] yra analizuojama akcininkų sutarties samprata, jos sudarymo tikslai, sutartį kvalifikuojantys požymiai bei vertinama akcininkų sutarčių įtaka akcininkų tarpusavio teisiniams santykiams ir jų santykiams su bendrove. Trečiajame straipsnyje numatoma pateikti vertybinių popierių biržose esančiose bendrovėse sudaromų akcininkų sutarčių atlikto empirinio tyrimo rezultatus ir teisinį tokių rezultatų vertinimą. Tikimasi, kad straipsnių apie akcininkų sutartis ciklas prisidės prie šiuo metu labai aktualių lyginamosios bendrovių teisės ir bendrovių valdymo diskurso klausimų. Tiek teorinė, tiek lyginamoji akcininkų sutarčių analizė remiantis pasirinktomis jurisdikcijomis atskleis šios sutarties sampratą bei skirtingą požiūrį į būtinybę reguliuoti tam tikrus akcininkų sutarties aspektus. Taip pat sudarys galimybę teoriniu aspektu atsakyti į klausimą, ar akcininkų sutartys gali būti tinkamas teisinis instrumentas išvengti atskirų bendrovėse veikiančių subjektų interesų konfliktų. Pateikti empirinių tyrimų apie praktiškai sudaromas akcininkų sutartis re-

zultatai padės atskleisti akcininkų sutarčių naudojimo ypatumus.

1. Akcininkų sutartys Lietuvos Respublikos teisėje

Vertinant viešai prieinamus duomenis, Lietuvoje 2011 m. pradžioje į NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje kotiruojamų bendrovių sąrašą buvo įrašytos 38 bendrovės. Pagal atliktus empirinius tyrimus nustatyta, kad šių bendrovių akcininkai yra sudarę arba kada nors buvo sudarę septynias akcininkų sutartis, kurios yra sudarytos šešiose skirtingose bendrovėse¹. Žinoma, dėl emitentų atskleistų duomenų kyla abejonų, nes pusmečio ar metiniuose pranešimuose nurodyta, kad atskleidžiamos tik tos akcininkų sutartys, apie kurias bendrovė turi informacijos. Tačiau nėra aišku, ar yra sudarytų akcininkų sutarčių, apie kurias bendrovės informacijos neturi. Pavyzdžiui, akcinės bendrovės „ALT investicijos“ (ši bendrovė buvo išbraukta iš NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržos sąrašą atliekant tyrimą 2011 m. pradžioje) 2010 m. šešių mėnesių tarpiniame pranešime nurodyta, kad bendrovei nėra žinoma apie jokiais akcininkų sudarytas akcininkų sutartis, tačiau nurodyta, kad keturi pagrindiniai akcininkai veikia bendrai ir yra susiję [28, p. 5]. Kyla klausimas, kokių pagrindu šie asmenys veikia bendrai?²

¹ Autoriaus atlikto tyrimo duomenys.

² Šiuo atveju, matyt, vadovaujamosi AB NASDAQ OMX Vilnius listingavimo taisyklėmis [31, 24.10.2 ir 2.12 punktai]. Šias taisykles galima palyginti su VPI [4, 2 straipsnio 44 dalis ir 24 straipsnio 1 dalis]. Vis dėlto manytina, kad turi būti nurodomas konkretus sutartinais veikiančių asmenų teisinis pagrindas ir nepaliekama rinkos dalyviams spėlioti, pagal kurį iš VPI numatytų pagrindų asmenys veikia kartu.

Palyginti galima nurodyti, kad Prancūzijoje vidutiniškai 1/3 visų vertybinių popierių biržos sąrašuose esančių bendrovių yra sudariusios akcininkų sutartis, kurios vidutiniškai yra šešių puslapių [18, p. 9–10]. Darytina išvada, kad NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje kotiruojamose bendrovėse nesudaroma tiek daug akcininkų sutarčių kaip Italijos, Prancūzijos ar Belgijos reguliuojamose rinkose veikiančiose bendrovėse, tačiau sudarytų akcininkų sutarčių skaičius viršija 8 proc. Europos Sąjungos vidurkį ir siekia 15,7 proc.³ Faktą, kad Lietuvos bendrovės (ir jų akcininkai) akcininkų sutartį pripažįsta kaip vieną iš teisinių instrumentų, kuris gali tinkamai sureguliuoti teisinius bendrovėse veikiančių subjektų santykius, patvirtina ir tai, kad kai kurios bendrovės savo įstatuose konkrečiai numato akcininkų teisę sudaryti akcininkų (įskaitant balsavimo ir balsavimo teisių perleidimo) sutartį [30, 5.3 straipsnis].

Lietuvos Respublikos teisės aktuose akcininkų sutartys nėra apibūdintos ir tiesiogiai reglamentuojamos bendroju požiūriu. Nors ankstesnėje Akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABĮ) redakcijoje (1998 m. kovo 19 d.) buvo numatyta galimybė dviem ir daugiau akcininkų sudaryti akcininkų sutartį (ABĮ 14 straipsnio 6 dalis), tačiau dabar galiojančioje redakcijoje apie akcininkų sutartį užsimenama tik netiesiogiai (pavyzdžiui, ABĮ 5 straipsnio 4 dalies 2 punktą ir 16 straipsnio 3 dalis). Kadangi draudimo akcininkams susitarti dėl jiems aktualių klausimų taip pat nėra,

³ Šis vidurkis apskaičiuotas ne pagal sudarytas akcininkų sutartis, bet pagal bendrovių, kuriose akcininkų sutartys yra sudarytos, skaičių.

darytina išvada, kad akcininkų sutartis (bendroju požiūriu) gali būti sudaroma remiantis bendraisiais sutarčių sudarymo principais [20]. Nepaisant to, CK skiriamos dvi akcininkų sutarčių rūšis: balsavimo ir balsavimo teisių perleidimo sutartys. Šių sutarčių sąvokos ir bendrieji bruožai nagrinėjami toliau.

2. Akcininkų balsavimo sutartis

Autoriaus atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad daugelis sudaromų akcininkų sutarčių yra susijusios su balsavimo teisių įgyvendinimu visuotiniame akcininkų susirinkime. Dažniausiai balsavimo sutartys sudaromos siekiant suformuoti lemiamą balsą visuotiniame akcininkų susirinkime arba sukoncentruoti atskirų akcininkų turimas balsavimo teises siekiant įgyti teisės aktų suteiktas teises, kuriomis pasinaudoti gali tik tam tikrą bendrovės kontrolę turintys akcininkai (pavyzdžiui, akcininkų teisė susipažinti su visais bendrovės dokumentais). Dėl šios priežasties balsavimo sutartį sudarantys akcininkai gali iš anksto susitarti, kaip balsuos kiekviename iš susirinkimų. Pavyzdžiui, gali būti susitariama pirmiausia balsuoti tarp akcininkų, sudariusių balsavimo sutartį, ir priimti bendrą sprendimą, o paskui atitinkamai balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Balsavimo tvarka ir balsų paskirstymas gali būti numatomi ir pačioje sutartyje. Pavyzdžiui, akcininkas X įsipareigoja visais atvejais balsuoti taip, kaip balsuoja akcininkas Y. Teisės aktuose nėra įtvirtinta reikalavimų, susijusių su balsavimo sutarties šalių skaičiumi ar tokios sutarties galiojimo priklausomybe nuo susitariančių šalių turimų balsavimo teisių, todėl teisės doktrinoje

pagrįstai teigiama, kad akcininkų balsavimo sutartis gali būti sudaroma ir nebūtinai tarp visų bendrovės akcininkų [21, p. 195]. Balsavimo sutartis gali būti sudaroma ir tarp dalies bendrovės akcininkų, kurie visuotiniame akcininkų susirinkime susitaria veikti ir balsuoti bendrai, todėl manytina, kad tokią sutartį gali sudaryti ir vien smulkieji akcininkai.

Pagal bendrą taisyklę, įtvirtintą CK 2.88 straipsnio 1 dalyje, juridinio asmens dalyviai gali sudaryti sutartį dėl bendro balsavimo juridinių asmenų dalyvių susirinkime. CK 2.88 straipsnio 1 dalyje taip pat yra numatytos ir bendrosios taisyklės išimtys, kai sudarytos balsavimo sutartys negalioja. Įstatymų leidėjo šiame straipsnyje įtvirtintus žodžius „balsavimo sutartis negalioja“ sistemiškai aiškinant kartu su CK 1.80 ir 6.225 straipsniais, darytina išvada, kad balsavimo sutartis, kuri neatitinka CK 2.88 straipsnyje nurodytų reikalavimų, prieštarauja imperatyvioms teisės nuostatoms, todėl yra niekinė ir negalioja nuo pat jos sudarymo momento. Priešingas šios teisės normos aiškinimas sudarytų pagrindą atsirasti įstatymo draudžiamoms teisinėms situacijoms (pavyzdžiui, iki teismo sprendimo įsigaliojimo dienos akcininkų sutartis, kuria akcininkai susitaria balsuoti pagal bendrovės valdymo organo nurodymus, būtų galiojanti ir vykdytina).

Pirmasis CK 2. 88 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintas negaliojimo pagrindas atsiranda tada, kai balsavimo sutartyje susitariama balsuoti vien tikrai pagal valdymo organų nurodymus. Ši išimtis suderinta su ABĮ 19 straipsnio 5 dalyje įtvirtintu draudimu, kad visuotinis akcininkų susirinkimas neturi teisės pavesti kitiems

bendrovės organams spręsti jo kompetencijai priskirtų klausimų. Jeigu balsavimo sutartyje būtų susitariama balsuoti pagal valdymo organo nurodymus, reikėtų, kad valdymo organas atliktų visuotinio akcininkų susirinkimo, o ne bendrovės valdymo funkcijas. Kadangi bendrovės organų funkcijos yra aiškiai paskirstytos, tokia situacija yra negalima ir prieštarautų pačiai bendrovės, kaip juridinio asmens, esmei. Lyginant su Belgijos Karalystėje įtvirtintu reguliavimu [6, 551 straipsnis], įstatymų leidėjas įtvirtino labai siaurą negaliojimo pagrindą, kuris teisės doktrinoje turėtų būti aiškinamas plečiamai. Akcininkų sutartis, kurioje įsipareigojama balsuoti pagal bendrovės nurodymus, jos dukterinių įmonių arba bendrovės bet kokių kitų organų (ne tik valdymo organo) nurodymus, turėtų būti pripažįstama niekine. Toks aiškinimas užtikrintų, kad visi bendrovės organai veiks nepriklausomai vieni nuo kitų ir vykdys tik jiems pavestas funkcijas, nesikišdami į kitų bendrovės organų veiklą. Plečiamasis draudimo balsuoti vien tikrai pagal valdymo organų nurodymus aiškinimas yra pateisinamas tokį draudimą sistemiškai aiškinant kartu su ABĮ 19 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisykle.

Visuotinis akcininkų susirinkimas jo kompetencijai priskirtų funkcijų negali perduoti ne tik valdymo organui, bet ir bet kokiam kitam bendrovės organui (pavyzdžiui, stebėtojų tarybai). Svarbu atkreipti dėmesį, kad visuotinio akcininkų susirinkimo kompetencijai priskirtos funkcijos vykdomos akcininkams įgyvendinant savo balsavimo teises. Taigi, balsavimo sutartimi susitariant balsuoti pagal visus bet kokio bendrovės organo (įskaitant valdy-

mo organa) nurodymus būtų pažeidžiamas imperatyvus ABĮ 19 straipsnio 5 dalies reikalavimas. Atitinkamai paaiškinamas ir draudimas balsavimo sutartimi susitarti balsuoti pagal visus bendrovės dukterinės įmonės nurodymus ar pasiūlymus. Šiuo atžvilgiu būtina paminėti, kad dukterinė įmonė yra kontroliuojama pačios bendrovės. O tokią kontrolę vykdo ir įgyvendina bendrovės valdymo organas. Tokiu atveju būtent bendrovės valdymo organas per dukterinę įmonę turi galimybę duoti nurodymus ar pasiūlymus. Dėl šios priežasties, atsižvelgiant į CK 2.88 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų draudimų apimtį, manytina, kad balsavimo sutartimi akcininkai negali susitarti dėl balsavimo pagal dukterinės įmonės nurodymus. Antraip tektų konstatuoti, kad valdymo organui duodant privalomus nurodymus dukterinei įmonei, o šiai perduodant tokius nurodymus bendrovei, būtų išvengiama CK 2.88 straipsnio 1 dalyje nustatytų draudimų. Akcininkams susitarus balsuoti pagal bendrovės, jos organo ar dukterinės įmonės nurodymus, susidarytų situacija, kai akcininkai savo galias (ir visuotiniam akcininkų susirinkimui priskirtą kompetenciją) valdyti ir kontroliuoti bendrovės veiklą perduotų kitam organui. Tokia situacija, kaip jau buvo minėta, Lietuvos Respublikos įmonių teisės požiūriu yra nepateisinama.

Antrąja išimtimi CK nurodoma, kad balsavimo sutartis negalioja, jeigu akcininkai įsipareigoja balsuoti už visus valdymo organo pateiktus pasiūlymus. Manytina, kad įstatymų leidėjas šia nuostata ketino nustatyti, kad akcininkų susirinkimas prieš priimdamas tam tikrą sprendimą turi pirmiausia jį apsvarstyti ir įvertinti, ar

pasiūlytas sprendimas atitiks jų ir bendrovės interesus. Dėl šios priežasties akcininkai negali susitarti iš anksto, kad balsuos už visus valdymo organų pasiūlymus, nes balsavimo sutarties sudarymo metu nėra aišku, kokius sprendimus valdymo organas gali pasiūlyti⁴. Tačiau tai nereiškia, kad bendrovėje negali susidaryti faktinė situacija, kai akcininkai balsuoja už visus valdymo organo pateiktus pasiūlymus. Šiuo atžvilgiu svarbu, kad nebūtų *ex ante* įsipareigojimo prieš valdymo organui dar pateikiant bet kokią pasiūlymą. Taigi, akcininkai turi išlaikyti savo savarankiškumą ir negali būti priklausomi nuo valdymo organo valios. Vėlgi šis akcininkų sutarties turinio ribojimas turėtų būti aiškinamas plečiamai ir apimti ne tik balsavimą už visus bendrovės valdymo organo pasiūlymus, bet ir balsavimą už visus bendrovės dukterinių įmonių arba bendrovės bet kokių kitų organų (ne tik valdymo organo) pateiktus pasiūlymus. Pavyzdžiui, akcininkai negali iš anksto įsipareigoti visuotiniame akcininkų susirinkime pritari visiems suformuotų audito ar atlyginimo komitetų pateiktiems pasiūlymams. Draudimo plečiamasis aiškinimas pateisinamas dėl tokių pačių priežasčių kaip ir draudimo balsuoti pagal nurodymus, t. y. tik taip būtų užtikrinami ABĮ 19 straipsnio 5 dalies imperatyvūs reikalavimai.

Galiausiai balsavimo sutartis laikoma negaliojančia, jeigu akcininkai susitaria

⁴ Lyginamuoju aspektu verta paminėti, kad ne visose valstybėse toks draudimas yra įtvirtintas teisės aktuose ar buvo išplėtotas teismų praktikos. Pavyzdžiui, Niujorko vertybinių popierių biržoje kotiruojamos bendrovės „Blackrockinc“ akcininkai sudarė akcininkų sutartį su bendrove ir įsipareigojo balsuoti už visus bendrovės valdymo organo pateikiamus pasiūlymus [32, p. 82].

balsuoti arba susilaikyti nuo balsavimo už tam tikrą atlyginimą. Atlyginimas šiuo atveju yra suprantamas kaip bet kokios tiesioginės naudos gavimas [21, p. 196]. Šia nuostata įtvirtintas akivaizdus draudimas pirkti ir parduoti akcininkų balsus bendrovių visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Minėta išimtimi siekiama uždrausti akcijų suteikiamų balsavimo teisių ir ekonominės naudos atskyrimą, nes balsavimo teisių perleidimas asmeniui, kuris nėra suinteresuotas efektyvia bendrovės ekonomine veikla, iškreipia normalią bendrovės ūkinę komercinę veiklą [24, p. 160–162]. Teisės doktrinoje taip pat įrodinėjama, kad akcijų ir akcijų suteikiamų balsavimo teisių atskyrimas sukelia akcininkų patiriamų išlaidų ir gaunamos naudos disproporciją, kuri yra panaši į tą, kurią sukelia dviejų akcijų klasių įtvirtinimas bendrovėje [13, p. 74]. Nepaisant to, kai kurios valstybės, pavyzdžiui, Australija, suteikia galimybę atskirti balsavimo teises ir akcijų teikiamą ekonominę naudą [14, p. 332]. Manytina, kad draudimas balsuoti už tam tikrą atlyginimą apima ir draudimą už atlyginimą naudotis specialiomis teisėmis, suteiktomis akcininkui, pavyzdžiui, už atlyginimą vetuoti tam tikrą visuotinio akcininkų susirinkimo priimamą sprendimą. Vertėtų pažymėti, kad situacija, kai akcininkas atlygintinai perleidžia savo turimas balsavimo teises kitam asmeniui, ir situacija, kai akcininkui yra atlyginama už atitinkamą balsavimą visuotiniame akcininkų susirinkime, iš esmės yra tapačios. Dėl to draudimas perleisti balsavimo teises už atlyginimą galioja ir sudarant balsavimo teisių perleidimo sutartį. Nors CK 2.89 straipsnis leidžia atskirti nuosavybės teises ir ak-

cijos suteikiamas balsavimo teises, tačiau manytina, kad perleistos balsavimo teisės gali būti naudojamos tik išskirtinai akcininkų ir bendrovės naudai, todėl negali būti perleistos atlygintinai (plačiau žiūrėti 3 skyrių).

Nors CK tiesiogiai nenurodoma, kokių teisinių padarinių kyla už draudimų įtvirtintų CK 2.88 straipsnio 1 dalyje, nesilaikymą (nurodoma tik tai, kad balsavimo sutartis yra negaliojanti, tačiau neįtvirtinama, kokių padarinių kyla pagal balsavimo sutartį visuotinio akcininkų susirinkimo priimtiems sprendimams), tačiau sistemishkai aiškinant visas CK 2.88 straipsnio dalis darytina išvada, kad padariniai turėtų būti analogiški kaip ir už balsavimo sutarties nuostatų pažeidimą. Tai reiškia, kad tokiu atveju teismas turi teisę priimti sprendimą perskaičiuoti bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo balsavimo rezultatus taip, lyg teisės aktams prieštaraujančią balsavimo sutartį sudarę akcininkai nebūtų balsavę visuotiniame akcininkų susirinkime. Priklausomai nuo bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime sprestų klausimų ir nuo akcininkų, sudariusių balsavimo sutartį, turimų akcijų suteikiamų balsų skaičiaus, teismas turi teisę pripažinti juridinio asmens dalyvių susirinkimo sprendimą negaliojančiu. Sprendimo pripažinimas negaliojančiu galimas tik tuo atveju, jei balsavimas pagal teisės aktams prieštaraujančią akcininkų sutartį turėtų lemiamą įtaką sprendimui priimti ar nepriimti⁵. Atsižvelgiant į ieškinio senatį, numatytą CK 1.125 straipsnio 4 dalyje, suinteresuo-

⁵ Tokia išvada darytina atsižvelgus ir į susiformavusią teismų praktiką [25].

ti asmenys į teismą su prašymu panaikinti visuotinio akcininkų susirinkimo priimtą sprendimą turėtų kreiptis per sutrumpintą trijų mėnesių laikotarpį.

Balsavimo sutartį gali sudaryti pakan- kamai didelis skaičius bendrovės akcinių- kų ir jiems gali būti ekonomiškai nenaun- dinga arba sudėtinga (pavyzdžiui, akci- ninkai gyvena užsienyje) susirinkti prieš kiekvieną visuotinį akcininkų susirinkimą ir nuspręsti dėl bendro balsavimo akci- ninkų susirinkime. Dėl šios priežasties įstatymų leidėjas įtvirtino nuostatą, kad balsavimo sutartimi akcininkai gali iš- pareigoti išduoti įgaliojimą trečiajai šaliai balsuoti akcininkų vardu. Manytina, kad įgaliojime turėtų būti aptariami atvejai ir taisyklės, pagal kurias įgaliotasis asmuo galėtų balsuoti bendrovės visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Visais atvejais balsavimas už akcininkus neturėtų pažeis- ti akcininkų interesų ir neturėtų sukelti ak- cininkų ir atstovo interesų konflikto (CK 2.135 straipsnis ir 2.137 straipsnio 2 da- lis). Balsavimo sutartimi išduotas įgalioji- mas yra ypatingas tuo, kad įgaliojimą gali išduoti tik visos balsavimo sutarties šalys kartu. Taip pat tokio įgaliojimo išdavimas apriboja balsavimo sutarties šalių teises pačioms balsuoti ar išduoti įgaliojimus ki- tiems asmenims balsuoti įgaliojime (bal- savimo sutartyje) nurodytais klausimais. Taigi, šios nuostatos privalo būti taikomos kartu su bendrosiomis įgaliotinio ir įga- liotojo teisiniams santykiams taikomomis teisės normomis.

Iš išvardytų nuostatų darytina išvada, kad balsavimo sutartis sudaro galimybes akcininkams efektyviau įgyvendinti savo teises balsuojant visuotiniame akcinių-

kų susirinkime ir derinti savo veiksmus kontroliuojant bendrovę. Būtina atkreipti dėmesį, kad, skirtingai nei balsavimo tei- sės perleidimo sutarties atveju, balsavimo sutarties šalys turi individualiai atvykti į visuotinį akcininkų susirinkimą ir jame balsuoti savarankiškai. Žinoma, išskyrus atvejus, kai balsavimo sutartyje numaty- ta išduoti įgaliojimą. Įgaliojimo išdavimo atveju įgaliotinis balsuoja įgaliotojo var- du, todėl laikytina, kad visuotiniame akci- ninkų susirinkime įgaliotojas veikia pats. O perleidus balsavimo teisę visuotiniame akcininkų susirinkime savo vardu balsuoja ir balsavimo teisę įgyvendina balsavimo teisę įgavęs asmuo⁶. Balsavimo sutarties samprata įtvirtinta kitose Europos valsty- bėse, pavyzdžiui, Prancūzijoje ir Italijoje [22, p. 169]. Balsavimo sutarties sampra- ta taip pat įtvirtinta ir Belgijos Karalystės teisės aktuose [6, 551 straipsnis], tačiau tokių sutarčių samprata nėra tiesiogiai reg- lamentuojama Jungtinėje Karalystėje ar Vokietijoje.

Vertinant balsavimo sutarčių teisinį reglamentavimą Lietuvos Respublikoje, autoriaus nuomone, įstatymų leidėjas pa- sirinko teisingą kelią detaliam neregla- mentuoti tokių sutarčių sudarymo ypatumų ir jų turinio, o tik įtvirtinti draudžiamojo pobūdžio reikalavimus. Minėtas teisinis režimas suteikia bendrovių akcininkams laisvę susitarti dėl jiems priimtino balsa- vimo teisių įgyvendinimo būdo ir tvarkos.

⁶ Manytina, kad balsavimo teisę (ar kitas neturtines teises) perleidęs asmuo negali įgyvendinti perleistų neturtinių teisių savarankiškai. Tokias teises gali įgyven- dinti tik jas įgijęs asmuo ir tik pagal neturtinių teisių įgy- vendinimo tvarką ir būdus, nustatytus neturtines teises perleidžiančio asmens.

Dauguma bendrovių teisės nuostatų yra dispozityvaus pobūdžio, sudaro galimybę teisinių santykių dalyviams nukrypti nuo teisės aktuose įtvirtintų nuostatų pagal nutylėjimą, todėl detalus balsavimo sutarčių teisinis reguliavimas būtų neefektyvus. Vis dėlto būtina atkreipti dėmesį, kad CK 2.88 straipsnyje įtvirtinti draudimai sudaryti balsavimo sutartis yra tobulintini, nes suformuluoti nepakankamai tiksliai ir neapima visų neigiamus padarinius galinčių sukelti teisinių situacijų. Taip pat minėti draudimai nėra suderinti su kitu su balsavimo teisių įgyvendinimu susijusiu institutu – balsavimo teisės perleidimu.

3. Balsavimo teisės perleidimo sutartis

CK 2.89 straipsnyje įtvirtinta teisė bendrovės akcininkams sudaryti balsavimo teisės perleidimo sutartį. Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad balsavimo teisės perleidimo sutartis yra panaši į įgaliojimą, nes pagal šią sutartį akcininkai gali perleisti akcijos suteikiamą teisę balsuoti bendrovės akcininkų susirinkime kitiems asmenims, t. y. vietoje akcininko, nuosavybės teise valdančio akciją, akcijos suteikiamas neturtinės teisės gali įgyvendinti trečiasis asmuo. Taigi, akcijos nuosavybės teisės išlieka bendrovės akcininkui, o balsavimo teisė (ar kita neturtinė akcininko teisė) yra perduodama trečiajam asmeniui.

Neatsižvelgiant į tam tikrus funkcinius panašumus, balsavimo teisės perleidimo sutartis ir įgaliojimo institutas skiriasi. Išanalizavus CK 2.89 straipsnio 1 dalies formuluotę manytina, kad balsavimo teisės perleidimo sutarties esminis požymis yra balsavimo teisės įgyvendinimo tvarkos

ir būdo nustatymas pačioje sutartyje. Perleisdamas balsavimo teisę bendrovės akcininkas sutartyje turi nurodyti, kokiems tikslams tokia balsavimo teisė gali būti naudojama, už kokius visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimus balsuoti, kaip balsuoti, ir aptarti kitus su balsavimo teisės įgyvendinimu susijusius klausimus. Nuo įgaliojimo balsavimo teisės perleidimo sutartis skiriasi ir tuo, kad tokia sutartis įsigalioja nuo jos sudarymo fakto ir jos turinio atskleidimo bendrovei (CK 2.89 straipsnio 2 dalis). Taip pat nustatytas ir maksimalus balsavimo teisės perleidimo sutarties galiojimo terminas – 10 metų (CK 2.89 straipsnio 4 dalis). Sistemškai aiškinant balsavimo teisės perleidimo instituto reguliavimą, įtvirtintą CK, galima išskirti dar vieną esminį skirtumą nuo įgaliojimo instituto. Akcininkas, perleidęs savo balsavimo teisę (ar kitą neturtinę teisę) kitam asmeniui, nebegali pats įgyvendinti šios teisės balsavimo teisės perleidimo sutarties galiojimo laikotarpiu. Tai reiškia, kad bendrovės visuotiniuose akcininkų susirinkimuose balsuoti turi teisę tik asmuo, gavęs balsavimo teisę pagal balsavimo teisės perleidimo sutartį (kaip nurodyta toliau, šis asmuo įgyja visas kitas neturtines teises, neatsiejamai susijusias su balsavimo teise, o bendrovė įgyja atitinkamas pareigas). Tokiu būdu visi visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimai bus priimami balsavimo teisę įgijusio asmens, o ne balsavimo teisę perleidusio asmens vardu. Tačiau, atsižvelgiant į balsavimo teisės prigimtį ir paskirtį [13, p. 66–67; 24, p. 136–144], reikia pabrėžti, kad asmuo, kuriam buvo perleistas balsavimo teisės, negali balsuoti ar naudotis kitomis jam perleistomis neturtinėmis

teisėmis priešingu akcininko ar bendrovės interesams būdu⁷.

Dar vienas įgaliojimo ir balsavimo teisės perdavimo sutarties skirtumas yra susijęs su teisinių civilinių santykių atsiradimu ir jų nutraukimu. Sudaryti įgaliojimą užtenka vienašališkų įgaliotojo veiksmų (žinoma, įgaliotinis turi savo sutikimą išreikšti konkludentiniais veiksmais priimdamas įgaliojimą ir jį vykdydamas). Tačiau balsavimo teisės perdavimas yra galimas tik sudarant sutartį (CK 6.154 straipsnis). Teisiniams santykiams nutraukti taip pat taikomos skirtingos teisės normos. Pagal bendrą taisyklę įgaliotojas gali panaikinti įgaliojimą bet kuriuo momentu nepriklausomai nuo įgaliotinio valios (CK 2.146 straipsnio 1 dalis). Balsavimo teisės perdavimas yra galimas tik sudarant sutartį, todėl ji gali būti vienašališkai nutraukiama tik tuo atveju, jeigu kita šalis nevykdo ar netinkamai vykdo sutartimi prisiimtus įsipareigojimus ir tai yra esminis sutarties pažeidimas (CK 6.217 straipsnis). Jeigu balsavimo teisės yra naudojamos priešingiems bendrovės interesams tenkinti, jos gali būti grąžina-

⁷ Nors tokia teisinė pozicija atitinka bendrovių teisės tikslus vengti interesų konfliktų tarp su bendrove susijusių subjektų, tačiau teisės doktrinoje plinta požiūris, kad balsavimo teisės ir akcijos suteikiamos turtinės teisės gali būti atskirtos viena nuo kitos. Tai reiškia, kad akcininkas, perdavęs balsavimo teisę asmeniui, neturinčiam tiesioginio ekonominio suinteresuotumo bendrovės vykdoma veikla, negali tokiam asmeniui nurodyti, kaip įgyvendinti balsavimo teisę bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime. Tokie santykiai sukuria pagrindą akcininkų, kurie nuosavybės teisėmis valdo bendrovės akcijas, ir asmenų, kurie turi tokių akcijų suteikiamas balsavimo teises, interesų konfliktams atsirasti. Plačiau apie akcijų nuosavybės teisių ir jų suteikiamų balsavimo teisių atskyrimą ir galimus atskyrimo būdus žiūrėti [15; 17].

mos akcijų savininkui (atitinkamai balsavimo teisės perdavimo sutartis netenka galios) ir pasinaudojus priverstiniu akcijų pardavimo institutu (CK 2.122 straipsnis).

Kaip matyti iš pateiktos analizės, balsavimo teisės perdavimo sutartis ir įgaliojimas yra dvi skirtingos teisinės priemonės, nors ir atlieka panašią funkciją (suteikia galimybę kitam, negu bendrovės akcininkui, asmeniui balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime). Taigi teisiniuose santykiuose dalyvaujantys asmenys, kurie nori suteikti teisę kitam asmeniui balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, atsižvelgdami į institutų skirtumus ir ypatumus, gali naudotis tiek įgaliojimu, tiek balsavimo teisės perdavimo sutartimi. Dėl šios priežasties visuotiniame akcininkų susirinkime priimti sprendimai, kuriuose balsavimo teisės įgyvendinamos pagal įgaliojimą arba pagal balsavimo teisės perdavimo sutartį, yra teisėti ir galiojantys (žinoma, jeigu nėra pažeidžiami jokie kiti imperatyvūs teisės aktų reikalavimai).

Balsavimo teisės perdavimo instituto tikslas yra sudaryti paprastą ir visiems akcininkams prieinamą būdą balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. Taip pat užtikrinti, kad bendrovė būtų valdoma ir kontroliuojama pačiu efektyviausiu ir geriausiai bendrovės ir akcininkų interesus atitinkančiu būdu. Todėl šis institutas yra skirtas palengvinti balsavimą visuotiniame akcininkų susirinkime ir sudaryti palankias efektyvesnio bendrovės valdymo sąlygas, o ne įgyti balsavimo teises neįgyjant nuosavybės teisių į bendrovės akcijas (ir taip galbūt išvengti tam tikrų privalomų teisinių reikalavimų, pavyzdžiui, mokes-

tinių prievolių). Atsižvelgiant į instituto tikslus, balsavimo teisės perleidimas asmeniui, kuris balsavimo teises ketina naudoti savo interesams patenkinti (jeigu jie prieštarauja bendrovės akcininkų ir pačios bendrovės interesams ir tikslams), turėtų būti laikomas neteisėtu (šiuo atveju reikėtų vertinti sutartį sudarančių šalių tikruosius ketinimus ir tikslus). Pavyzdžiui, konkuruojanti įmonė įgyja balsavimo teises iš daugelio smulkiųjų akcininkų ir visuotiniame akcininkų susirinkime nusprendžia likviduoti savo konkurentą. Kaip jau buvo minėta, visais atvejais balsavimo ir kitos neturtinės teisės privalo būti naudojamos išskirtinai akcininkų ir bendrovės interesams tenkinti⁸. Lyginant su įgaliojimu reikia pažymėti, kad įgaliojimo atveju tarp atstovo ir atstovaujamojo susiklostę atstovavimo santykiai įpareigoja atstovą visais atvejais veikti tik atstovaujamojo interesus atitinkančiu būdu, todėl įstatymų leidėjas (skirtingai nei balsavimo teisės perleidimo sutarties atveju) iš anksto yra numatęs tei-

⁸ Dėl balsavimo teisės perleidimo sutarties ir balsavimo teisių įgijėjo veiksmų naudojantis įgytomis teisėmis kyla ir teisminių ginčų. Tarp NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržos sąrašuose esančios AB „GUBERNIJA“ akcininkų kilo ginčas dėl to, kad pagal balsavimo teisės perleidimo sutartį įgytą balsavimo teisę bendrovėje tokios teisės įgijėjas naudojo priešingais bendrovės interesais. Byloje nustatyta, kad remiantis balsavimo teisės perleidimo sutartimi įgyta teisė buvo pakeisti bendrovės valdybos pirmininkas, generalinis direktorius, taip pat buvo siekiama išleisti naują bendrovės akcijų emisiją, buvo sudaromos bendrovei nuostolingos sutartys su balsavimo teisę įgijusio asmens kontroliuojamomis kitomis įmonėmis (pavyzdžiui, visiems bendrovės darbuotojams buvo užsakyta dienraščio, kurį kontroliuoja balsavimo teisę įgijęs subjektas, prenumerata) [26]. Šis atvejis tik įrodo, kad akcijos nuosavybės teisių ir jos suteikiamų balsavimo teisių atskyrimas turi būti vertinamas labai kritiškai, nes gali sukelti tiek bendrovei, tiek jos akcininkams nepalankių teisinių padarinių.

sinius padarinius už tokio reikalavimo pažeidimą (CK 2.135 straipsnis).

Atsižvelgiant į tai, kad pagal balsavimo teisės perleidimo sutartį asmuo neįgyja jokių akcijų suteikiamų turtinių teisių bei neturi turimoms balsavimo teisėms proporcingų turtinių interesų bendrovėje⁹, šio asmens tikslai įgyti vien tiktai balsavimo teisę bendrovėje gali būti vertinami kontroversiškai. Dėl šios priežasties manytina, kad balsavimo teisę įgijusio asmens turtiniams interesams bendrovės likvidavimas ar prastas valdymas nedaro jokios tiesioginės įtakos. Balsavimo teisę įgyjantis asmuo taip pat nėra suinteresuotas bendrovės pelno paskirstymu, t. y. dividendų išmokėjimu, nes jis neturi teisės į paskirstytinąjį pelną pagal ABĮ 60 straipsnį. Todėl, siekiant išvengti piktnaudžiavimo atveju, balsavimo teisės perleidimo sutartyje turi būti užtikrinta, kad balsavimo teises perleidžiančio asmens ir bendrovės interesai nebūtų pažeisti dėl balsavimo teisių ar kitų teisių, kurios neatsiejamai susijusios su balsavimo teisėmis, netekimo. Šie tikslai gali būti pasiekti balsavimo teisės perleidimo sutartyje nustatant konkrečius balsavimo teisių naudojimo tikslus, įgyvendinimo tvarką ir būdus. Tačiau sutartyje net ir nenustačius, kokiems tikslams turi būti naudojamos perleistos balsavimo teisės, balsavimo teisę įgijęs asmuo privalo paisyti bendrovės ir jos akcininkų interesų. Tais atvejais, kai balsavimo teisę gavęs asmuo perleista balsavimo teise naudojasi

⁹ Net ir tuo atveju, jeigu balsavimo teisę įgyjantis subjektas yra bendrovės akcininkas, įgyjama balsavimo teisė suteikia jam didesnę bendrovės kontrolę, kuri nėra proporcinga jo nuosavybės teise valdomų akcijų suteikiamoms turtinėms teisėms.

pažeisdamas bendrovės interesus ir tikslus, akcininkai turi galimybę pasinaudoti priverstiniu akcijų pardavimo institutu. CK 2.122 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, kad balsavimo teisė gali būti gražinama akcijos savininkui *mutatis mutandis* taikant priverstinio akcijų pardavimo instituto nuostatas, jeigu balsavimo teisę įgijusio asmens veiksmai prieštarauja bendrovės tikslams ir negalima pagrįstai manyti, kad tokie veiksmai ateityje pasikeis. Darytina išvada, kad balsavimo teisės įgijęs asmuo turi pareigą veikti bendrovės ir akcininkų interesais, antraip tokia teisė iš jo gali būti atimta teismo sprendimu.

Įvertinus išdėstytus argumentus, balsavimo teisės perleidimo sutartį reikėtų aiškinti sistemiškai su CK 2.88 straipsnio 1 dalyje įtvirtintais draudimais, todėl balsavimo teisės perleidimo sutarčiai turi būti analogiškai taikomi visi draudimai, kurie numatyti sudarant balsavimo sutartį. Tokia išvada aiškinama tuo, kad savo tikslais tiek balsavimo sutartis, tiek balsavimo teisės perleidimo sutartis yra labai panašios – šių sutarčių tikslas – sudaryti galimybes akcininkams susitarti dėl efektyvesnio bendrovės valdymo. Dėl to negali susidaryti teisinės situacijos, kai akcininkams yra draudžiama susitarti dėl tam tikrų dalykų balsavimo sutartyje, tačiau vienam akcininkui perleidus savo balsavimo teisę kitam, tokie draudimai būtų netaikomi. Tai visų draudimų, numatytų balsavimo teisę sutarčiai, būtų labai lengvai išvengiama sudarant balsavimo teisės perleidimo sutartį. Dėl šių priežasčių manytina, kad balsavimo teisės perleidimas negali būti atliekamas išskirtinai už atlyginimą (kai akcininkas gauna atitinkamą atlyginimą už balsavimo

teisės perleidimą)¹⁰, nes taip būtų išvengiama CK 2.88 straipsnio 1 dalyje numatyto draudimo visuotiniame akcininkų susirinkime (ne)balsuoti už atlyginimą¹¹. Tačiau, autorius nuomone, asmuo, kuriam perleista balsavimo teisė, turi teisę reikalauti išlaidų, patirtų įgyvendinant balsavimo teisę, atlyginimo. Subjektas, kuriam perleista balsavimo teisė, turi laikytis ir kitų numatytų CK 2.88 straipsnyje draudimų. Todėl balsavimo teisę perleidus bendrovės vadovui (ar kolegialaus valdymo organo nariui), sutartyje turi būti aiškiai ir nedviprasmiškai įtvirtinta balsavimo teisės įgyvendinimo tvarka, kuri draustų bendrovės vadovui balsavimo teise naudotis nepriklausomai nuo balsavimo teisę perleidžiančio asmens valios¹². Antraip būtų išvengta draudimų, įtvirtintų CK 2.88 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose (balsuoti pagal valdymo organo nurodymus ar už visus tokio organo pasiūlymus).

Nors teisės doktrinoje teigiama, kad balsavimo teisės perleidimo institutas yra toks pats kaip ir JAV „*voting trust*“ institu-

¹⁰ Manytina, kad balsavimo teisės perleidimo sutartis, kurioje numatyta, kad balsavimo teisė perleidžiama už atlyginimą, turėtų būti pripažinta niekine kaip prieštaraujanti imperatyvioms įstatymų normoms. Tačiau teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai nėra pasinaudojama CK 1.78 straipsnio 5 dalyje nustatyta teismų pareiga niekinius sandorius pripažinti tokiais *ex officio*, todėl net ir nustačius balsavimo teisės perleidimo sutarties atlygintinumo atvejį, tokios sutarties teisėtumas nėra analizuojamas [27].

¹¹ Palyginti, Graikijos įstatymo Nr. 2190/1920 59 straipsnis draudžia perleisti balsavimo teisę už atlyginimą. Už šio draudimo nesilaikymą numatyta netgi baudžiamoji atsakomybė iki vienerių metų nelaisvės ir mažiausiai 1000 eurų bauda [33, p. 191–192].

¹² Pavyzdžiui, AB „GUBERNIJA“ akcininkai šios bendrovės generaliniam direktoriui perleido daugiau kaip 30 proc. visų bendrovės akcijų suteikiamų balsų. Manytina, kad bendrovės generalinis direktorius negalėjo pasinaudoti šiomis teisėmis ir balsuoti bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime [29].

tas [21, p. 197] (kadangi nėra tikslaus šio instituto vertimo į lietuvių kalbą, toliau tekste vartojamas pavadinimas anglų kalba), tačiau tokią nuomonę galima palaikyti tik su toliau pateikiamomis išlygomis. JAV teisėje įtvirtinta, kad niekas kitas, išskyrus viešame registre užregistruotą akcininką arba jo paskirtą įgaliotinį, negali balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime¹³. Pagal tipinę „*votingtrust*“ sutartį akcininkai perleidžia savo akcijas specialiai tam sukurtam fondui (angl. *trust*), o už tai gauna tokį perleidimą patvirtinančius sertifikatus. Visi sertifikatų turėtojai išrenka specialiojo fondo valdytojus, kurie atitinkamai balsuoja pagal jiems perleistas akcijas [10, p. 2–5]. Į tokius specialiuosius fondus gali būti perleistos kelių bendrovių akcijos, o gauti sertifikatai yra atskiri vertybiniai popieriai, kuriais taip pat galima prekiauti reguliuojamoje rinkoje¹⁴. Nors galutinis rezultatas yra panašus kaip ir perleidžiant balsavimo teisę, „*votingtrust*“ instituto atveju perleidžiama ne tik balsavimo teisė, bet ir pati akcija, todėl šis institutas teisiniu požiūriu skiriasi nuo balsavimo teisės perleidimo instituto. JAV teisėje taip pat yra akcininkų balsavimo sutartis (angl. *vote pooling agreement*) ir kiti balsavimo teisių įgyvendinimo būdai [17, p. 969–978].

Ypač reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad balsavimo teisės perleidimo sutartis sukelia tam tikrus teisinius padarinius tiek balsavimo teisę perleidžiančiam subjektui,

¹³ Pavyzdžiui, Delavero valstijos bendrovių įstatymas [9, 212 ir 213 straipsniai].

¹⁴ Pavyzdžiui, NYSE Euronext vertybinių popierių biržos listinguojamų bendrovių taisyklės numato atskiras taisykles „*votingtrust*“ sertifikatams [36,703.14 ir 901.05 straipsniai].

tiek tokią teisę įgyjančiam asmeniui. Teisiniai padariniai yra daugiausiai susiję su bendrovių valdymu ir akcininko teisių bendrovės veikloje įgyvendinimu. Manytina, kad akcijų nuosavybės teisės išsaugojęs, tačiau tokių akcijų suteikiamas balsavimo teisės perleidęs asmuo kartu netenka ir šių teisių: 1) bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimo iniciatyvos teisės (ABĮ 23 straipsnio 1 ir 4 dalys); 2) teisės papildyti bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkę (ABĮ 25 straipsnio 3 dalis); 3) teisės reikalauti, kad balsavimas visuotiniame akcininkų susirinkime vyktų slaptai (ABĮ 27 straipsnio 7 dalis); 4) teisės prieštarauti pavienių stebėtojų tarybos narių rinkimui ir reikalauti, kad būtų perrinkta visa stebėtojų taryba (ABĮ 31 straipsnio 11 dalis); 5) kreiptis į teismą, kad bendrovei būtų paskirtas arba pakeistas likvidatorius (ABĮ 73 straipsnio 9 dalis; CK 2.108 straipsnio 2 dalis ir 2.109 straipsnio 2 dalis); 6) teisės reikalauti, kad būtų sušauktas bendrovės visuotinis akcininkų susirinkimas dėl reorganizavimo prijungimo būdu (CK 2.96 straipsnio 2 dalies 3 punktas). Iš esmės visos paminėtos teisės yra susijusios su balsavimo teisėmis ir jų įgyvendinimu, tik pasižymi antriniu, balsavimo teisės požiūriu, požymiu. Pavyzdžiui, teisė reikalauti, kad būtų perrinkta visa stebėtojų taryba, o ne tik pavieniai jos nariai, tiesiogiai kyla iš balsavimo teisės, nes stebėtojų tarybos narių rinkimas yra tiesiogiai susijęs su asmenų turimomis balsavimo teisėmis ir jų įgyvendinimu visuotiniame akcininkų susirinkime. Žinoma, reikia atsižvelgti ir į tai, kad stebėtojų tarybos narių išrinkimas ar likvidatoriaus paskyrimas daro tiesioginę įtaką tokios

bendrovės akcijų vertei, taigi ir asmens, nuosavybės teisėmis valdančio bendrovės akcijas, interesams. Teisinių padarinių kyla ir bendrovei, kurios akcijų balsavimo teisės buvo perleistos. Perleidus balsavimo teises, bendrovė balsavimo teises perleidusių asmenų atžvilgiu neprivalo vykdyti su perleistomis balsavimo teisėmis susijusių pareigų, pavyzdžiui, informuoti apie šaukiamą acininkų susirinkimą. Tokias pareigas bendrovė įgyja balsavimo teisę įgijusiam asmeniui (CK 2.89 straipsnio 3 dalis). Verta pažymėti, kad tam tikrų teisių įgyvendinimas siejamas ne su akcijų suteikiamomis balsavimo teisėmis, o su valdomų akcijų verte. Pavyzdžiui, kreiptis į teismą dėl bendrovės veiklos tyrimo turi teisę acininkai, kurių turimų ar valdomų akcijų nominali vertė yra ne mažesnė kaip 1/10 įstatinio kapitalo (CK 2.125 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Taigi šia teise galės pasinaudoti bendrovės akcijų savininkas, tačiau ne asmuo, kuriam buvo perleistos tokių akcijų suteikiamos balsavimo teisės.

Balsavimo teisės perleidimo sutarties sukeltus teisinius padarinius reikia vertinti ir vertybinių popierių teisinio reguliavimo požiūriu. Sudarius balsavimo teisės perleidimo sutartį ir perleidus balsavimo teisę kitam asmeniui (net ir nesusijusiam su nuosavybės teisėmis bendrovės akcijas valdančiu acininku), pagal Vertybinių popierių įstatymą ir jame nustatytus įpareigojimus, laikoma, kad balsavimo teisę turi bendrovės akcijų savininkas (VPĮ 24 straipsnio 1 dalies 3 punktas). Taigi, nors faktiškai balsavimo teises įgyvendina ir savo vardu balsuoja balsavimo teises įgijęs asmuo, tačiau įstatymas įtvirti-

na prezumpciją, kad balsavimo teisės vis tiek priklauso acininkų savininkui. Tokia įstatymo prezumpcija yra pateisinama tik pagal prieš tai pateiktą balsavimo teisių perleidimo sutarties aiškinimą, kad tokios sutarties kvalifikuojamasis požymis yra aiškios balsavimo procedūros ir taisyklių nustatymas (balsavimo teisės turi būti naudojamos bendrovės interesams tenkinti). Tokiu atveju subjektas, nuosavybės teise valdantis bendrovės akcijas, gali kontroliuoti perleistų balsavimo teisių įgyvendinimo tvarką ir jų panaudojimo tikslus, todėl pagrįstai (vertybinių popierių teisinio reguliavimo požiūriu) gali būti laikomas balsavimo teisių turėtoju. Priešingas balsavimo teisės perleidimo sutarties aiškinimas ne tik sudarytų pagrindą pažeisti akcijų suteikiamų kontrolės ir ekonominių teisių pusiausvyrą, bet ir Vertybinių popierių įstatyme įtvirtintą reikalavimą padarytų neefektyvų, nes įgijęs balsavimo teisę asmuo galėtų ją įgyvendinti savo nuožiūra, tačiau įstatyme įtvirtinta prezumpcija akcijų savininką laikytų turintį balsavimo teisę (kuris realiai negalėtų kontroliuoti balsavimo teisės įgyvendinimo) ir būtent jo atžvilgiu taikytų visus su balsavimo teisės turėjimu susijusius teisinius padarinius. Toks aiškinimas iškreiptų faktinę padėtį ir įstatyme įtvirtintą prezumpciją, todėl neatiiktų įstatymo siekiamų tikslų.

Panašių į balsavimo teisės perleidimo sutarties sukeltų teisinių padarinių galima pasiekti ir kitais teisiniais instrumentais, pavyzdžiui, vertybinių popierių skolinimo sutartimi. Daugelyje valstybių vertybinių popierių skolinimas yra plačiai paplitęs, todėl šios valstybės nėra įtvirtinusios balsavimo teisės perleidimo sutarties

sąvokos savo teisės aktuose, pavyzdžiui, Belgija ir Jungtinė Karalystė. Lietuvos Respublikoje šias sutartis taip pat galima sudaryti ir naudoti alternatyviai balsavimo teisės perleidimo sutarčiai [35]. Šiuo atveju teisiniai padariniai akcijas skolinančiam subjektui būtų daug platesni nei aptarti prieš tai. Akcijas pasiskolinęs asmuo įgytų visas turtines ir neturtines akcijų suteikiamas teises. Manytina, kad vertybinių popierių rinkų priežiūros institucijos, įstatymų leidėjas ir teismai turėtų užtikrinti, kad vertybinių popierių skolinimo institutas nebūtų naudojamas bendrovės ar akcininkų interesams prieštaraujantiems tikslams. Lietuvos Respublikoje nėra nei privalomo, nei rekomendacinio pobūdžio taisyklių dėl vertybinių popierių skolinimo ir jo sukeliamų neigiamų teisinių padarinių vengimo¹⁵.

Apibendrinant galima pažymėti, kad Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas, skirtingai nei Belgijos ar Jungtinės Karalystės, CK tiesiogiai įtvirtino balsavimo teisės perleidimo sutarties sampratą. Nors balsavimo teisės atskyrimas nuo akcijos gali būti vertinamas neigiamai (nes atskiriamas bendrovės valdymas ir kontroliavimas nuo ekonominio intereso), tačiau, autoriaus nuomone, CK įtvirtintas minimalus reglamentavimas užtikrina, kad tokiomis sutartimis nebūtų piktnaudžiaujama. Reikalavimas balsavimo teisės perleidimo sutartyje nurodyti konkrečią

¹⁵ Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje galiojančiame rekomendacinio pobūdžio Vertybinių popierių skolinimo ir skolinimosi kodekse įtvirtinta, kad rinkoje vyrauja požiūris, jog vertybiniai popieriai neturėtų būti skolinami siekiant įgyti daugiau balsavimo teisių eiliniuose ir neeiliniuose visuotiniuose akcininkų susirinkimuose [37, C dalis, 7.4 straipsnis].

balsavimo tvarką ir būdus sudaro galimybės akcijos savininkui kontroliuoti, kaip bus balsuojama bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime. O teisė pasinaudoti priverstiniu akcijų pardavimo institutu ir reikalauti grąžinti perleistas balsavimo teises užtikrina, kad akcijų savininkui balsavimo teisė būtų grąžinama tais atvejais, kai balsavimo teisę įgijusio asmens veiksmams prieštarauja bendrovės interesams. Nepaisant to, siekiant užtikrinti, kad balsavimo sutarčiai CK 2.88 straipsnyje nustatytų draudimų nebūtų vengiama perleidžiant balsavimo teises, balsavimo teisės perleidimo sutarties turiniui taip pat turėtų būti taikomi analogiški apribojimai kaip ir balsavimo sutarčiai. Verta pažymėti ir tai, kad akcijos (o kartu ir balsavimo teisės) gali būti skolinamos, todėl, autoriaus nuomone, yra poreikis bent jau neprivalomo pobūdžio teisės aktais reglamentuoti tokius teisinius santykius reguliuojamoje rinkoje.

Vertinant akcininkų sutartis balsavimo sutarties ir balsavimo teisės perleidimo sutarties kontekste reikia pažymėti, kad akcininkų sutartyse gali būti aptariami tiek klausimai, nurodyti CK 2.88 straipsnyje, tiek klausimai, reglamentuojami CK 2.89 straipsnyje. Be balsavimo teisės įgyvendinimo visuotiniame akcininkų susirinkime, akcininkų sutartyje taip pat gali būti aptariami įvairūs kiti su bendrovės veikla, akcininkų tarpusavio santykiais ar kiti susiję klausimai[20]. Taigi akcininkų sutartis yra daug platesnio pobūdžio ir turinio nei minėti du teisiniai instrumentai, kurie dažniausiai sudaro tik dalį akcininkų sutarties, nors, manytina, pačią svarbiausią.

4. Kiti akcininkų sutarčių reguliavimo Lietuvos Respublikos teisės aktuose aspektai

Sudarant akcininkų sutartis tam tikrais atvejais reikia atsižvelgti ir į konkurencinės teisės ribojimus (Konkurencijos įstatymo 4, 5, 9 ir 10 straipsniai). Akcininkų sutarties sąlygos negali riboti konkurencijos, pažeisti sąžiningos konkurencijos laisvės, taip pat akcininkų sutartyje negali būti nuostatų, kurios suteiktų galimybę piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi. Kaip pavyzdį galima pateikti AB „Klaipėdos energija“ akcininkų sutartį, pagal kurią akcininkai (Klaipėdos miesto savivaldybė ir UAB „FortumHeat Lietuva“) susitarė, kad Klaipėdos miesto savivaldybė įsipareigoja užtikrinti, kad iš jos biudžeto finansuojamos įstaigos ir organizacijos išliks centralizuoto šilumos tinklo vartotojomis. Tokią akcininkų sutarties nuostatą Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba pripažino prieštaraujančia Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams [34]. Dėl šios priežasties tiek privataus, tiek viešojo sektoriaus bendrovės akcininkai negali sudaryti akcininkų sutarties, kuri iškreiptų sąžiningos konkurencijos sąlygas.

Įstatymų leidėjas atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutarties reikalavimus [8, 9–16 straipsniai; 7, 10 straipsnis] vertybinių popierių biržų sąrašuose esančioms bendrovėms nustatė tam tikrus papildomus reikalavimus, kurie yra susiję su akcininkų sutarties sudarymo faktu ir tokia sutartimi prisiimamomis pareigomis ir įgyjamomis teisėmis. NASDAQ OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje kotiruojamos bendrovės papildomai turi pareigą atskleisti informaciją apie vertybinių popierių perleidimo

apribojimus, taip pat apie visus akcininkų susitarimus, apie kuriuos bendrovė žino ir dėl kurių gali būti ribojamas vertybinių popierių perleidimas ir (arba) balsavimo teisės [5, 12.3.2., 12.3.5. ir 12.3.10. punktai; 31, 27.8 straipsnis]. Taigi, balsavimo sutarčių, balsavimo teisės perleidimo sutarčių ir kitų akcininkų sutarčių sudarymo faktai privalo būti atskleisti (manytina, kad įstatymų leidėjas taip pat turėtų svarstyti ir tokių sutarčių turinio atskleidimo reikalavimą). Neatskleidus su turimomis balsavimo teisėmis susijusios informacijos, gali būti ribojama teisė balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime arba tokio susirinkimo sprendimai gali būti panaikinami teismo sprendimu (VPĮ 23 straipsnio 9 dalis). Tačiau visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimai gali būti panaikinti tik tuo atveju, jeigu jais buvo pakeisti emitento vadovai, pažeistos akcininkų turtinės ar neturtinės teisės.

Minėta, kad civilinėje teisėje dominuoja dispozityvumo principas, kuris sudaro galimybę asmenims susitarti ir dėl teisės aktuose nereglamentuojamų civilinių teisinių santykių. Dėl šios priežasties darytina išvada, kad, neatsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas akcininkų sutartis reglamentuoja netiesiogiai ir aptaria tik kai kuriuos jų aspektus, akcininkų sutartys Lietuvos Respublikoje gali būti sudaromos tiek bendrovėse, kurių akcijomis nėra prekiaujama viešai, tiek bendrovėse, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamoje rinkoje. Svarbu, kad sudaromos sutartys atitiktų galiojančių teisės aktų reikalavimus ir neprieštarautų imperatyvioms nuostatoms, viešajai tvarkai ir gerai moralei.

Išvados

Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas teisės aktuose tiesiogiai įtvirtino dviejų rūšių akcininkų sutarčių teisinį reglamentavimą: balsavimo sutarties ir balsavimo teisės perleidimo sutarties. Balsavimo sutartimi akcininkams yra sudarytos palankios galimybės suformuoti lemiamą balsą visuotiniame akcininkų susirinkime arba sukonzentruoti atskirų akcininkų turimas balsavimo teises siekiant įgyti teisės aktų suteiktas teises, kurioms įgyvendinti yra būtinas atitinkamas balsų skaičius. Atlikti tyrimai parodė, kad Lietuvos Respublikos bendrovės aktyviai naudojami akcininkų sutarties institutu ir sudaro beveik dvigubai daugiau sutarčių nei Europos Sąjungos vidurkis.

Balsavimo sutartyje negali būti nuostatų, numatytų CK 2.88 straipsnio 1 dalyje, antraip balsavimo sutartis yra niekinė ir negalioja nuo pat jos sudarymo. Teisinį reguliavimą palyginus su Belgijos Karalystėje galiojančiomis nuostatomis, manytina, kad balsavimo sutarties turinio apribojimai turėtų būti aiškinami plečiamai. Tai reiškia, kad akcininkai negali susitarti balsuoti ne tik pagal visus bendrovės valdymo organo nurodymus ar už visus pasiūlymus, bet ir atitinkamai pagal kitų bendrovės organų ar bendrovės kontroliuojamų juridinių asmenų nurodymus ir pasiūlymus.

Sisitemiškai aiškinant teisės normas darytina išvada, kad už draudimų, įtvirtintų CK 2.88 straipsnio 1 dalyje, nesilaikymą kyla analogiški teisiniai padariniai kaip ir už balsavimo sutarties nuostatų pažeidimą – teismas turi teisę priimti sprendimą perskaičiuoti bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo balsavimo rezultatus taip, lyg teisės aktams prieštaraujančią balsavimo sutartį sudarę akcininkai nebūtų

balsavę visuotiniame akcininkų susirinkime. Tai galima padaryti tik tuo atveju, jei balsavimas pagal teisės aktams prieštaraujančią akcininkų sutartį turėjo lemiamos įtakos sprendimui priimti ar nepriimti.

Balsavimo teisės perleidimo sutartimi akcininkai gali perleisti akcijų suteikiamas balsavimo teises (ar kitas neturtines teises) neperleisdami nuosavybės teisių į akcijas. Dėl šios priežasties gali kilti situacijų, kai daugumą balsų visuotiniame akcininkų susirinkime turintis asmuo neturi pakankamo ir turimoms teisėms proporcingo ekonominio intereso bendrovėje. Todėl, siekiant apriboti balsavimo teisę įgyjančio asmens galimą piktnaudžiavimą, manytina, kad tokios sutarties esminis požymis turėtų būti balsavimo teisės įgyvendinimo tvarkos ir būdo nustatymas pačioje sutartyje.

Sudarius balsavimo teisės perleidimo sutartį, teisinių padarinių atsiranda ne tik balsavimo teisę perleidžiančiam akcininkui (netenka balsavimo teisės ir kitų išvestinių teisių) bei tokią teisę įgyjančiam asmeniui (atitinkamai įgyja balsavimo ir visas išvestines teises), bet ir pačiai bendrovei (pareigas, susijusias su balsavimo teisėmis, turi vykdyti balsavimo teisę įgijusio subjekto atžvilgiu).

Atsižvelgiant į tai, kad tiek balsavimo sutartis, tiek balsavimo teisės perleidimo sutartis savo tikslais yra labai panašios, darytina išvada, kad balsavimo teisės perleidimo sutarčiai turi būti analogiškai taikomi visi draudimai, kurie yra numatyti sudarant balsavimo sutartį. Priešingu atveju susidarytų situacija, kai draudimai, numatyti balsavimo sutarčiai, būtų apeinami sudarant balsavimo teisės perleidimo sutartį.

Lietuvos Respublikoje, kaip ir Belgijos Karalystėje bei Jungtinėje Karalystėje,

yra galimybė sudaryti ir vertybinių popierių skolinimo sutartis. Tačiau ši sritis nėra teisiškai sureguliuota (nei privalomo, nei rekomendacinio pobūdžio normomis), taip pat šiuo klausimu nėra mokslinių darbų, todėl darytina išvada, kad tolesni tyrimai akcininkų sutarčių srityje Lietuvoje turė-

tų būti orientuojami į vertybinių popierių skolinimo sutartis.

Atsižvelgiant į akcininkų sutarties sudėtingumą, daugialypę prigimtį ir sutarties tikslus, darytina išvada, kad įstatymų leidėjas tinkamai pasirinko detalai nereglamentuoti akcininkų sutarčių turinio.

LITERATŪRA

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

2. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 64-1914; *Valstybės žinios*, 2000, nr. 68; *Valstybės žinios*, 2003, nr. 123-5574.

3. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1999, nr. 30-856.

4. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2007, nr. 17-626.

5. Vertybinių popierių komisijos 2007 m. vasario 23 d. nutarimas Nr. 1K-3 „Dėl Periodinės ir papildomos informacijos rengimo ir pateikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 26-979.

6. Wetboek van Vennootschappen, 1999 m. gegužės 7 d. Belgisch Staatsblad, 1996 m. rugpjūčio 6 d., Nr. 1999/09646.

7. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/25/EB dėl įmonių perėmimo pasiūlymų. *OJ*, L 142/47, 2004, p. 12–23.

8. 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičiančios direktyvą 2001/34/EB. *OJ*, L 390/47, 2004, p. 38–57.

9. Delavero valstijos bendrovių įstatymas (The Delaware General Corporation Law). Delavero valstijos senatas, 1899.

Specialioji literatūra

10. BECHT, M.; BOLTON, P.; ROELL, A. Corporate Governance and Control. In *Handbook of the Economics of Finance*. Elsevier: North Holland, 2003, p. 1–109.

11. CADMAN, J. *Shareholders' Agreements*. London: Sweet & Maxwell Limited, 2003.

12. DU LAING, B. Aandellening. In *Rechtendonerneming. Ondernemingenefecten*. Brugge: die Keure, 2001, p. 231–332.

13. EASTERBROOK, F. H.; FISCHER, D. R. *The Economic Structure of Corporate Law*. Harvard: Harvard University Press, 1996.

14. FRIDMAN, S.; LUMSDEN, A. J. Proxy Voting and Vote Selling. *Keeping Good Companies Journal of Chartered Secretaries Australia Ltd*, 2009, Nr. 61:6, p. 332–337.

15. HU, H. T. C.; BLACK, B. The New Vote Buying: Empty Voting and Hidden (Morphable) Ownership. *Southern California Law Review*, 2006, Nr. 79:4, p. 811–908.

16. KULMS, R. A Shareholder's Freedom of Contract in Close Corporations – Shareholder Agreements in the USA and Germany. *European Business Organizational Law Review*, 2001, Nr. 2, p. 685–701.

17. LAN, L. L.; HERACLEOUS, L. Negotiating the Mine fields of Corporate Vote-Buying. *Corporate Governance: An International Review*, 2007, Nr. 15:5, p. 969–978.

18. MADELON, C.; THOMSEN, S. Contracting Around Ownership: Shareholder Agreements in France. In *Modern Firm, Corporate Governance and Investment*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2009, p. 253–291.

19. MIKALONIENĖ, L. Uždarosios akcinės bendrovės akcininkų sutarties teisinė kvalifikacija. *Teisės problemos*, 2011, nr. 71, p. 5–28.

20. MILIAUSKAS, P. Kai kurie teoriniai akcininkų sutarčių aspektai. *Teisė*, 2012, nr. 82, p. 73–92.

21. MIKELĖNAS V.; et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys*. Vilnius: Justitia, 2002.

22. ROOS, C. M. Comparative Notes on Shareholders' Voting Agreements. *Scandinavian Studies in Law*, 1971, Nr. 15, p. 163–189.

23. SIEMS, M. M. *Convergence in Shareholder Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

24. THOMPSON, R. B.; EDELMAN, P. H. Corporate Voting. *Vanderbilt Law Review*, 2009, Nr. 62, p. 129–175.

Praktinė medžiaga

25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-856/2001 *V. S ir D. S v. specialiosios paskirties akcinė bendrovė „Stumbras“*.

26. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-121/2010 *T. S., L. A. v. „Respublikos“ spaustuvė ir V. T.*

27. Kauno apygardos teismo 2008 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1293-173/2008.

28. AB „ALT Investicijos“. *Tarpinių finansinių ataskaitų rinkinys ir tarpinis pranešimas už 6 mėnesių laikotarpį, pasibaigusį 2010 m. birželio 30 d.* [interaktyvus. Žiūrėta 2011-07-30]. Prieiga per internetą: <http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/alt/2010_q2_lt_ltl_solo_ias.pdf>.

29. AB „GUBERINJA“. *2008 m. balandžio 17 d. pranešimai apie balsavimo teisių įgijimą ir netekimą* [interaktyvus. Žiūrėta 2011-07-18]. Prieiga per internetą: <<https://csf.omxgroup.com/csf/DisclosureAttachmentServlet?messageAttachmentId=173629>>.

30. AB „GUBERNIJA“. *Istatai*. 2010 [interaktyvus. Žiūrėta 2011-07-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.gubernija.lt/files/File/Istatai.PDF>>.

31. AB NASDAQ OMX Vilnius. *AB NASDAQ OMX Vilnius listingavimo taisyklės*, 2009 [interaktyvus. Žiūrėta 2011-07-30]. Prieiga per internetą:

<[http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/vilnius/teisesaktai/NASDAQ%20OMX%20Vilnius%20listingavimo%20taisykles%20\(galioja%20nuo%202010-01-01\).pdf](http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/vilnius/teisesaktai/NASDAQ%20OMX%20Vilnius%20listingavimo%20taisykles%20(galioja%20nuo%202010-01-01).pdf)>.

32. Blackrockinc. *Annual report 2010* [interaktyvus. Žiūrėta 2011-07-18]. Prieiga per internetą: <http://media.corporate-ir.net/media_files/irol/11/119943/2010AR_Final/pdf/FullBlackRockAnnual-Report2010.pdf>.

33. Commission of the European Communities. *Report on the Proportionality Principle in the European Union, Comparative Legal Study, Exhibit C (Part 1)*, 2007 [interaktyvus. Žiūrėta 2011-07-30]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/shareholders/study/study-exhibit_c_part1_en.pdf>.

34. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. 2010 m. gegužės 13 d. nutarimas Nr. 2S-13 „Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2009-05-28 sprendimo Nr. T2-196 atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams“.

35. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisija. 2011 m. vasario 3 d. išaiškinimas Nr. 13K-2 dėl galimybės skolinti(s) finansines priemones.

36. NYSE Euronext. Listed Company Manual, [interaktyvus. Žiūrėta 2011-07-18]. Prieiga per internetą: <<http://nysemanual.nyse.com/LCM/Sections/>>.

37. Securities Lending and Repo Committee. *Securities Borrowing and Lending Code of Guidance*, 2009 [interaktyvus. Žiūrėta 2011-07-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankofengland.co.uk/markets/gilts/stockborrowing.pdf>>.

SOME COMPARATIVE ASPECTS OF REGULATION OF SHAREHOLDERS' AGREEMENTS: THE REPUBLIC OF LITHUANIA

Paulius Miliauskas

S u m m a r y

Empirical research has shown that shareholders' agreements in listed companies in the Republic of Lithuania are used quite often. Though the broad concept of shareholders' agreements is not stipulated by the legislator of Lithuania, the Civil Code contains provisions regarding voting agreement and transfer of voting rights agreement. Due to this reason the article analyses the aforementioned agreements in detail. Legal evaluation of the agreements and legal consequences caused by entering into contractual relationships are also presented. Both the

voting agreement and the transfer of voting rights agreement have similar aims – to empower shareholders to contract for more effective government of the company. Author analyses the prohibitions to agree on certain provisions of the agreements in question. It is shown that all the statutory prohibitions that are applied to the voting agreement should also be applied to the transfer of voting rights agreement. Taking into account the practice in other states these prohibitions should be interpreted broadly.

Įteikta 2011 m. rugpjūčio 8 d.

Priimta publikuoti 2012 m. kovo 28 d.